

«Utanmasaň, isläniň et»

Category: Kitapcy, Publisistika, Türkmen dili

написано kitapcy | 26 января, 2025

"Utanmasaň, isläniň et" «UTANMASAŇ, ISLÄNIŇ ET»

1999-njy ýylda gorkunç Marmara ýer yranmasyndan soň birküç ýyllap gije-gündiz diýen ýaly ýer yranmasy hakda gürrüň etdik. Seýsmologlar, professorlar, gurluşyk inženerleri bize ähli jikme-jiklikleri bilen bolup geçenleri we bolmaly zady aýtdylar.

Ýöne gynansk-da, birküç ýyldan soň bul işem ýatdan çykaryldy we şumada çenli 24 ýyllap ýer yranmasy boýunça, Stambul boýunça hiç zat etmedik.

Elbetde, şindizem ondan has beter betbagtlygy başdan geçirdik. Ýene her gün agşam seýsmologlar, gurluşyk inženerleri, munisipalitet başlyklary zeýrenişip otyrlar. Nämeler etmelidigini aýdýarlar.

Elbetde, aýtsynlar: hökümetiňem öz gezeginde aýdylýanlara gulak asmagy gerek.

Berilyän teklipler, geçirilýän seljerişler boýunça täzeden üýtgedip gurmaga girişmek lazym.

Ýöne öňümüzäki iň uly mesele, iň uly howp ýene Stambul.

Eýsem bu boýunça näme edilýär?

Ine, Stambul munisipalitetiniň başlygy Ekrem Imamogly çykyp bir zat diýýär, Daşky gurşaw boýunça ministr Murat Kurum çykyp başga zat diýýär.

Hökümetiňem oýlanyp-ölcerip öňümize getirip goýan çözgüdi Aziá we Ýewropa ýakasynda bir ýarym million ilatly täze şäherleri gurmak we çüyrük jaýlarda ýasaýanylary şol ýerik görürmek.

Aý-how, siz näme edýäniňizi bir bilyäňizmi?
Ençeme ýyllap käkeläp gelýärin. Ýekeje minut meni-de bir
diňläyiň-ä!..

Stambulyň öñünde duran iň uly problema – şäheriň ilatyň
selçeňledilmegi. Ýagny, Stambuluň Anadolyda guruljak ýasaýys
massiwlerine geçirilmegi.

Başly-barat, çem geldiginden geçirilişigiň gürrüňini edemzok.
Köp ugurly infrastrukturanyň taýýarlanan portlaryndan, demir
ýollaryndan, bank ulgamyndan, gümrük nokatlaryndan ybarat
merkezleriň döredilmegi we haýal etmän Stambulyň boşadylmagy.
Boşadylmagy diýlende, Stambul borram-boş bolsun diýemzok:
selçeňledilsin, rahatlandyrylsyn, iň bolmanda şu günki
ilatynyň ýarysyna çenli azaldylylsyn.

Şoň üçinem, ine: «Men täze şäher gurjak. Stambuly-da şol ýerik
göçürjek. Beýleki ýerlere-de ýene jaý gurjak. Şäheriň ilaty 20
milliondan 30 milliona çyksyn». Bu pikir – sag adamyň etjek
pikiri däl. Asla däl.

Ikinji ýene bir uly goh-galmagaly myz şu hepde «Gyzyl
Ýarymaýyň» çadır satandygynyň üstünde boldy.

Aý-how, gadyrdan, adam diýilýän zatda az-owlak utanç-haýa
bolar.

Nämemiş, «Gyzyl Ýarymaý» anonim şereketmiş, onuň garamagynda
11 sany şereket işleyärmiş, döwlete-de garaşly dälmiş, şoň
üçinem almaga-da, satmaga-da hukugy barmış...

Aý-how, gadyrdan, «Gyzyl Ýarymaý» eger öñdenem şeýle bolsa,
nämüçin muny halka düşündireňzok?

Ýagny, «Gyzyl Ýarymaýyň» çem gelen şereketden ýa holdingden
tapawudynyň ýokdugyny, aslyýetinde haýyr-sahawat guramasy
däldigini, eger hakykatdanam şeýle bolýan bolsa, nämüçin muny
halka aýdaňzok?

Onda halk näme sebäpli ganyny, janyny, malyны «Gyzyl Ýarymaýa»
bermelimiş?

Uzyn gipiň gysgasy, araplaryň bir meşhur naklyly bar:
«Utanmasaň, isläniňi et».

Ortada utanýan, utanjak bolýan ýok. Jan dogan, hiç zat etmejek
bolsaňyz, iň bolmanda dymyp oturmany bir oñaryň-a!

Birem isimi oñarmadym diýip, öz islegi bilen işden gidýän ýok.
Gresiýada otly heläkçiliği bolanda 43 adam gurban boldy.
Transport ministri arzasyny ýazyp, işden gitdi.

Aý-how, gadyrdan, ýekesi çykyp öz işinden gitjek bolýan ýog-a?
Tussag edilen munisipalitet başlygyna çenli işden gitmelidir

öýdenok. Tussag edilýär, ýöne wezipesini tabşyranok. Şonuň üçinem şeýle kelle we şeýle çemeleşme boldugyça, şeýle utançsyzlyk dowam etdigiçe problemalara doly we dogry çözgüt tapmak-da mümkün däl.

Şeýle-de, şu hepdäniň ýene bir täsin üýtgesmeleriniň biri Yragyň merkezi hökümeti Kerkukda hatlardyr resminamalaryň Yrakda ulanylýan iki resmi dil bolan arap we kürt dillerinde ýazylyp bilinjekdigini ýene bir gezek nygtady.

Türkiýäniň Daşary işler ministrligi şobada kyýamat gopdurdu. Ynha, «Kerkuk türkmen şäheridir. Türkmen diliniňem ulanylmagy gerek. Türkmen dilinde-de resmi hatlaryň, ýüzlenmeleriň bolmagy gerek».

Rast gürrün, hökman bolmaly. Biz muny öñdenem aýdyp gelýärис. Bir ýerde dürli diller bar bolsa, şol dilleriň köp ulanylýan ýerlerinde şol dil döwlet derejesinde-de ulanyaýmaly.

A ýogsa-da, eý Türkiýäniň Daşary işler ministrligi, eý Mewlüt Çawuşogly, menem olaryň yüzlenişi ýaly eý diýeýin, eýläýin-le biraz:

– Türkiýede näme sebäpli ulanamzok?

Türk dili döwlet derejesinde ulanylsyn. Ine, käbirlerimiz (menem şoňa degişli), ikinji resmi dilimiz bolsun diýenimizde nämüçin kyýamatlary turuzýarsyňyz?

Hawa, Yrakda türkmen dilinde-de, kürt dilinde-de, arap dilinde-de gürläbermeli.

Ýöne bir öwrüliň-de, öz ýurduňyza-da göz aýlaň-a.

Halka akyl satanyňyzda az-owlak öz akylyňyzy-da başyňza alyň. Şeýle ýalňyşlyklardan yza gaýdyň.

Dogrusy, Türkiýede kürt diliniňem, araplaryň köp ýasaýan Antakýa, Mardin, Siirt ýaly ýerlerde arap diliniňem döwlet derejesinde ulanylmagynyň hiç kime zeleli-zyýany ýok.

Gaýtam tersine, peýdasıy bar. Agzybirlige, jebislige, parahatçylyga peýdasıy bar.

Altan TAN.

Anna, 03.03.2023 ý. Publisistika